

Lærervejledning

På sporet af Aarhus

Del 1: Aarhus Fortæller

Oplev Aarhus' historie på egen hånd, når materialet guider jer igennem udstillingen Aarhus Fortæller og derefter tager jer med på byvandring rundt i Aarhus' historiske gader.

Den Gamle By

Til læreren

Målgruppe: 4.-6. klasse

Varighed: 1 time i udstillingen – derefter 1,5 timer i byen

Fag: Historie, kristendom, samfundsfag, dansk

Forløbet

”På sporet af Aarhus” er et historisk undervisningsforløb, hvor eleverne tages med på en tidsrejse gennem Aarhus’ historie fra år 936 til ca. 1700. Målet er at skabe forbindelse mellem ’Aarhus Fortæller’ udstillingen og de konkrete byrum, samt formidle og øge forståelsen for Aarhus’ historie generelt.

Materialet er todelt, og kan bruges sammenhængende eller hver for sig. Første del er et opgavebaseret besøg i udstillingen Aarhus Fortæller i Den Gamle By, hvor klassen skal samle informationer om dele af udstillingen, og fremlægge det for hinanden. I materialets anden del skal klassen på en vandring i Aarhus og finde sporene af byens tidlige historie.

Vi opfordrer til, at eleverne kan anvende IntoWords eller lignende programmer, til de mere tekststunge dele af forløbet.

Formål

- Eleverne tilegner sig viden og forståelse for vikingetiden, middelalderen og renæssancen i Aarhus.
- Eleverne får, gennem Aarhus’ historie, stiftet bekendtskab med historiske begivenheder og tendenser, der vedrører den overordnede danmarkshistorie, såsom religionsskiftet ved overgang fra vikingetid til middelalder og forståelse for handel og bydannelse.

Lærers opgaver

Inden forløbet

- Det er en fordel, hvis klassen på forhånd har arbejdet med vikingetid, middelalder, renæssancen og/eller byhistorie.
- Læreren sætter sig ind i materialet inden besøget i Den Gamle By og i Aarhus’ bymidte.
- Læreren inddeler klassen i tre grupper, som skal arbejde med hver deres del af udstillingen i Den Gamle By. Der kan med fordel udpeges 1-2 elever i hver gruppe, som skal være oplæsere for resten af gruppen. Det samler gruppen og opmærksomheden.
- Læreren kopierer elevopgaverne til hver gruppe

Under forløbet

- Lærers opgave, når eleverne arbejder i grupper, er at gå rundt til grupperne og hjælpe eleverne med at fokusere og kvalificere deres indbyrdes diskussioner, evt. via spørgsmål eller henvisninger til det, de ser i udstillingen.
- Efter besøget i Aarhus Fortæller, fungerer læreren som guide for eleverne, ud fra byvandringen i materialets anden del.

Del 1 – Aarhus Fortæller

Med forløbet i Aarhus Fortæller-udstillingen i Den Gamle by, kan eleverne danne sig indtryk og overblik over de historiske personer og steder, som de kan forvente at støde på senere ude i byen. Eleverne arbejder gruppevis med en del af udstillingen i ca. 30 min., inden de har 10 min. pr. gruppe til at fremlægge for de andre.

Forløbet

Tidsplanen er vejledende.

Tid /Sted	Form	Indhold
5 min. <i>Ved indgangen til Aarhus Fortæller</i>	Introduktion til forløbet	Eleverne samles i forhallen til Aarhus Fortæller og inddeles i grupper. Programmet for forløbet forklares. Opgaverne udleveres.
25 min. <i>I Aarhus Fortæller</i>	Gruppearbejde	Eleverne arbejder i grupper og forbereder deres fremlæggelser. Læreren går rundt og hjælper eleverne med at fokusere og kvalificere deres indbyrdes diskussioner.
30 min. <i>I Aarhus Fortæller</i>	Eleverne fremlægger.	Eleverne har ca. 10 min. Pr. gruppe til at fremlægge for hinanden og stille spørgsmål.
5 min. <i>Udenfor Aarhus Fortæller</i>	Afslutning og evt. videre på byvandring	Fremlæggelserne afsluttes og afrundes og der går i samlet flok mod udgangen. Herefter er der mulighed for at fortsætte på byvandringen.

I det følgende findes forslag til videre arbejde med emnet, såvel som steder i byen der kan besøges og supplere byvandringen og besøget i Aarhus Fortæller.

Herefter findes opgaverne til de tre grupper.

Materiale til videre arbejde

Find andre gamle prospekter fra Aarhus eller fra den by, I kommer fra. Sammenlign med nutidige kort.

Tilbage på skolen kan I samle op på forløbet. Da der ikke findes deciderede facit på spørgsmålene, kan man lade eleverne fremlægge deres svar og diskutere dem i plenum. Forløbet skal ikke betragtes som en test. Spørgsmålene er åbne og lægger snarere op til refleksion.

Hvis eleverne skal søge yderligere oplysninger om Aarhus Domkirkes historie eller om vikingernes brætspil, kan disse links benyttes (det anbefales at man prøver at spille mølle og eventuelt andre af de gamle spil i klassen)

- <http://danmarkshistorien.dk/leksikon-og-kilder/vis/materiale/aarhus-domkirke/>
- [Århus i vikingetiden \(vikingskibsmuseet.dk\)](#)
- <http://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/vikingetiden-800-1050/mennesket/spil-og-underholdning/>
- Lav en møllespilsturnering i klassen – undersøg også spillet Hnefatafl på <https://da.wikipedia.org/wiki/Hnefatafl>

Aarhus Fortæller – På sporet af Aarhus

Gruppe 1: Vikingernes by år 930

I har nu taget elevatoren tilbage i tiden, og er trådt ind i vikingetiden år cirka 930.

Hvad hedder byen?

---

1. Se jer godt omkring. Beskriv hvad I ser:

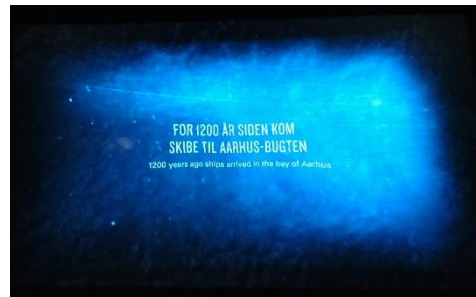
Læg mærke til kirken, I kan se igennem borgporten.

2. Se ned i brønden. Vælg én fra gruppen til at læse op fra filmen i brønden.

Start oplæsningen, når dette billede kommer frem:

Her kan I få noget at vide om vikingerne, deres tøj og arbejde.

Følg derefter plankevejen om hjørnet til venstre.

VIKINGETIDENS MENNESKER

3. Under denne overskrift på væggen står en figur af en mand fra vikingetiden. Undersøg hvilke lidelser, der kunne plage vikingetidens mennesker. Skriv her:

---

4. Find computerskærmen i midten af rummet.
Klæd Asser og Sigrid på.

Hvilket tøj gav I Asser på?

Hvilke genstande/redskaber gav I ham?

Hvad fortæller genstandene om Asser?

Hvilket tøj gav I Sigrid på?

Hvilke genstande/redskaber gav I hende?

Hvad fortæller genstandene om Sigrid?

Er der noget, I ikke fik svar på? Skriv jeres spørgsmål her:

På stenen står med runer: »Gunulv og Øgot og Aslak og Rolf rejste denne sten efter deres fælle, Ful. Han fandt døden (...), da konger kæmpede.«

Stenen blev fundet i 1850 i fundamentet til Aarhus' gamle vandmølle i Mølleparken.

Aarhus Mølle-bygningen står nu i Den Gamle By og stenen står på Moesgård Museum.

Når I har løst opgaverne, skal I forberede hvordan I vil fremlægge jeres del af udstillingen for jeres klassekammerater.

Hvad vil I vise dem?

Hvad vil I fortælle?

Aarhus Fortæller – På sporet af Aarhus

Gruppe 2: Bispenses By – år 1100-1550

I har nu taget elevatoren tilbage i tiden, og er trådt ind i vikingetiden år cirka 930.

Gå igennem vikingetidsudstillingen og frem til udstillingen om Bispenses by, som starter ved de to modeller af byudviklingen i Aarhus fra år 1200 til 1500.

På den første model skal I lægge mærke til Nr. 2 på modellen, som er den første kristne kirke i Aarhus: Sct. Nicolai kirke, som lå uden for byen. Her har der ligget en kirke siden 930.

Samtidig kan man se, at man er begyndt på at bygge domkirken inde midt i byen (Store Torv). Nr. 1 på modellen.

På den anden model (år 1500) skal I lægge mærke til, hvor meget byen er vokset på de 300 år.

Find også her Sct. Nicolaj Kirke og domkirken på Store Torv.

Læg mærke til, hvor meget domkirken og de store omkringliggende kannikegårde – boliger for de præster (kanniker), som var tilknyttet domkirken – fylder i bybilledet.

Vend jer om og find filmen på væggen, der viser byggeriet af domkirken gennem tiderne. Se den fra start til slut. Den starter med dette billede:

1. Vend jer om og gå ind i kirkerummet.
Se filmen på albertavlen om Jens Iversen Lange.

Fortæl hvad filmen viser her:

---

2. Find ud af så meget som muligt om ham.
Hvornår levede han? Skriv mindst 5 facts om ham her:

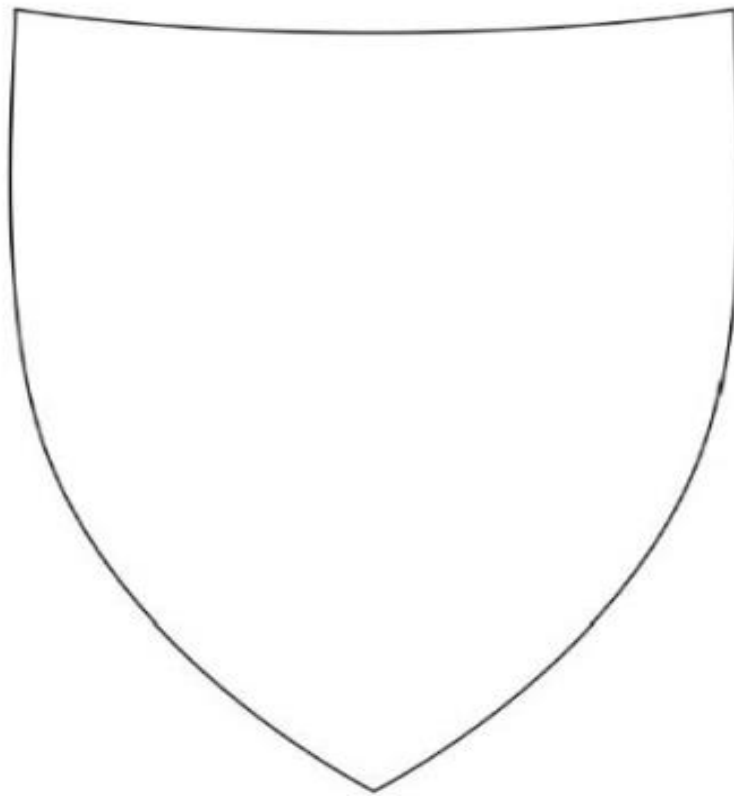

Tegn Jens Iversen Langes familie-våbenskjold her:

3. Få noget at vide om skolegang i Aarhus Katedralskole i
Middelalderen ved at spørge degnen på skærmen.

Hvad lægger I særligt mærke til?

Er der noget, I ikke fik svar på? Skriv jeres spørgsmål her:

Når I har løst opgaverne, skal I forberede hvordan I vil fremlægge jeres del af udstillingen for jeres klassekammerater.

Hvad vil I vise dem? Hvad vil I fortælle?

Aarhus Fortæller – På sporet af Aarhus

Gruppe 3: Købmændenes By

I har nu taget elevatoren tilbage i tiden, og er trådt ind i vikingetiden år cirka 930.

Gå igennem vikingetidsudstillingen og bispenses by frem til byporten i plankeværket, som på billedet ovenfor.

1. På bagsiden af væggen til højre findes et gammelt kort over Aarhus. Kortet viser hvor byens syv porte var i 1660.

Hvad hedder de syv porte?

1. _____

5. _____

2. _____

6. _____

3. _____

7. _____

4. _____

Gå gennem porten i plankeværket.

2. Her møder I familien Thestrup: Købmand Rasmus Thestrup, hans hustru, Maren Thestrup, og to børnebørn, Søren og Lille-Maren.

Hvilket årstal er det her? _____

Hør hvad de fortæller om ved at trykke på knapperne.

Når I har lyttet, så notér her 1-2 ting om hvert emne, som I lagde særligt mærke til:

Thestrup:

Købmand:

Familie:

Pest:

Krig:

Aarhus:

---

3. Se jer omkring! Hvilke varer sælger Rasmus Thestrup fra sin købmandsbutik, og hvor kommer varerne fra?

Hvilke krydderier kan I se i skæppemålet?

---

4. Find dette maleri på væggen. Et sådant maleri af en by kaldes et prospekt.

Se derefter på det på den computer, der står foran maleriet.

Her kan I undersøge forskelligt om Aarhus i 1640'erne ved at trykke på de gule prikker på prospektet. Tryk på én prik ad gangen og lad en fra gruppen læse teksten højt. Undersøg alt, hvad I kan undersøge.

Kan I genkende gader og andre ting fra Aarhus nutiden?

Kom med eksempler:

Er der noget, der er forskelligt fra nutiden?

Kom med eksempler:

Hvis I har tid, kan I prøve computerspillet lige inden for porten, der handler om, hvordan folk prøvede at smugle varer ind i byen uden at betale afgift/told for dem.

Hvad fandt I ud af?

Er der noget, I ikke fik svar på? Skriv jeres spørgsmål her:

Når I har løst opgaverne, skal I forberede hvordan I vil fremlægge jeres del af udstillingen for jeres klassekammerater. Hvad vil I vise dem? Hvad vil I fortælle?
